

Ключевые слова: тифлопедагогика, научная школа, слепые и слабовидящие дети, коррекционно-воспитательный процесс, принципы коррекционно-воспитательного процесса.

Barko V.V. The role of scientific school of I.S. Morgulis in the development of domestic tyflopædagogics.

The article is devoted to analysis of scientific contribution of of scientific school of prominent Ukrainian pedagogue I.S. Morgulis (1928-2011) into development of domestic science of tyflopædagogics. It is marked that a scientist worked out major principles of organization of correction-educator process with blind and cecutient children. In the researches he leaned against achievements of domestic pedagogical and psychological science of that time, in particular, works of L.S. Vygotskiy, A. Luria, M. Zemtsova, A. Litvak, A. Zotov et al. The dialectical approach to research of correction process assisted him for opening of the new methods of realization of cognitive activity of blind and cecutient childrens, organization of their labour education, to forming of verbal activity and other. Offered by a scientist and his scientific school principles of pedagogical guidance by educational-cognitive activity of blind children and today has a fundamental value, as they will be realized in terms of dependence on maintenance of certain educational material, stage of it's study, level of readiness of blind children to mastering of new information and degree of formed for them scray processes. I.S. Morgulis and his school showed convincingly, that educational-cognitive activity of blind children as a method of attitude toward the world is the most meaningful sphere of psyche, on the basis of what an important conclusion is done that normalization of psyche of blind children depends on the level of development of educational-cognitive activity, and also on the specially organized pedagogical conditions.

Key words: tyflopædagogics, scientific school, blind and cecutient children, correction-educator process, principles of correction-educator process.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 30.09. 2015 р.

Рецензент: д.психол.н., проф. Синьова Є.П.

УДК: 376.36:81'23

Волошенко К. С.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ З ПОЗАКЛАСНОЮ ТРУДОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ РОЗУМОВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті розглядається досвід роботи Печеніжинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату, зокрема, проблема взаємозв'язку технологій навчання з позакласною трудовою діяльністю через упровадження в навчальний процес багатопрофільного професійно-трудового навчання, застосування його методики в позакласній роботі (на виховних заняттях із господарсько-побутової праці, гуртках, заняттях за інтересами). Обґрунтовано педагогічні умови ефективного вирішення проблеми соціалізації дітей із розумовими порушеннями.

Ключові слова: діти з розумовими порушеннями, професійно-трудове навчання, корекційна спрямованість навчання, програма виховання особистості, розклад виховних занять, позакласна трудова діяльність, інновації.

Поважаймо таємниці і відхилення тяжкої праці росту! Поважаймо кожну мить і день сьогоднішній! Як дитина зуміє жити далі, якщо ми не даємо жити їй сьогодні свідомим, відповідальним життям? [1, с. 98]

Взаємозв'язок технологій навчання з позакласною трудовою діяльністю як один із шляхів реалізації реформування освіти, визначених Державною національною програмною, є дієвим засобом соціалізації дітей із розумовими порушеннями.

Глибоке переосмислення стану спеціального навчання й виховання дітей із легкою розумовою відсталістю зумовило розширення пошукової роботи з проблеми формування життєвої компетентності вихованців спеціальної школи-інтернату. З цією метою на базі нашої школи відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 309 від 19.08.1998 р. шість років діяв експериментальний педагогічний майданчик Науково-методичного центру середньої освіти. У ході соціально-педагогічного експерименту педколектив упроваджував у навчально-виховний процес інновації: чотирихпрофільне професійно-трудове навчання, організацію життя вихованців у другу половину дня, зокрема заняття господарсько-побутової праці, гурткової роботи, занять за інтересами.

Це було зумовлено тим, що впродовж тривалого часу в системі навчання й виховання осіб із вадами психофізичного розвитку панувало уявлення про перевагу єдиної моделі спеціальної школи, єдиної програми, єдиних підходів до організації навчально-виховної роботи. За таких умов не

формуються вміння й навички, необхідні в самостійному житті, надмірна опіка й піклування сприяє появі споживацьких потреб. Очікуваними результатами експериментального майданчика було те, що запроваджені інновації створюють нові умови для компенсації та корекції порушень розумового розвитку учнів, дадуть їм змогу після закінчення школи працевлаштуватись або продовжити навчання в професійно-технічних училищах із урахуванням особистих інтересів, психофізичних можливостей, місцевих умов, потреб у виробничих кадрах, застосувати набуті вміння й навички в побуті.

Результати роботи експериментального майданчика показали, що формуванню життєтворчості особистості найбільш сприяє такий розподіл технологій навчання: з 4 по 7 класи учні опановують по одному профілю професійно-трудового навчання (дівчатка – швейну, хлопчики – столярну справу); з 8 класу години, передбачені державним навчальним планом на вивчення одного профілю професійно-трудового навчання, діляться на три профілі: дівчата, крім швейної, а хлопці, крім столярної справ, починають учити будівельну справу й сільськогосподарську працю. З 9 класу дівчатам уведено ще килимарство, хлопцям – взуттєву справу.

Опанування основними професійними знаннями, уміннями й навичками ще з трьох профілів у 8-10 класах учням під силу, тому що загальнотрудові вміння вони засвоїли на уроках швейної або столярної справ у 4-7 класах: орієнтування в завданні (аналіз зразка, розуміння інструкції, застосування набутого досвіду в розв'язанні поставленого завдання), планування трудової діяльності (визначення послідовності операцій і прийомів роботи), самоконтролю. Навчилися також встановлювати причинно-наслідкову залежність, застосовувати засвоєні способи діяльності в інших умовах або раціонально добирати їх відповідно до змісту завдання.

Учитель на конкретних, яскравих, переконливих прикладах та фактах розкриває учням значення набутих професійних знань, умінь і навичок для створення належних побутових умов за їх місцем проживання, постійного заробітку приватною індивідуальною, груповою діяльністю, улаштування на роботу в державне підприємство (установу) або приватний сектор тощо.

Трудова діяльність базується на внутрішньому обов'язку, подоланні труднощів. Якщо вчителю вдалося зацікавити учнів, то в їхній праці появляються елементи добровільності, бажання, інтересу, що окрилює їх, знімає обов'язковість і змінює характер праці та сприйняття її. Особливу радість від роботи учні отримують тоді, коли на уроках виготовляють вироби для себе, класу, школи, родини. У них формуються «дієві» мотиви діяльності.

Щоб успішно виконувати програму, ми переглянули методiku проведення уроку: майже весь теоретичний матеріал учні вивчають у ході проведення практичної роботи, тобто педагог учить дітей супроводжувати свої дії поясненням чи коментуванням, співвідносити виконані операції із зразком. Це забезпечує єдність у засвоєнні теоретичних знань і практичних умінь та навичок, розвивається регульовальна функція мовлення, яка корегує недоліки трудової діяльності, формуються прийоми та навички поопераційного контролю й уміння правильно оцінювати якість виконаних операцій.

На уроках столярної й швейної справ після вивчення теми й виготовлення учнями виробу з учителем увели самостійні роботи, під час яких учні для вдосконалення та закріплення знань, умінь і навичок виготовляють ще раз той самий виріб, користуючись технологічною, операційною та предметною картами. Учитель у процесі виготовлення виробу, за потреби, консультує учнів, попереджує відхилення від розмірів, зазначених у конструкторсько-технологічній документації, щоб звести до мінімуму брак, зекономити матеріал. Результати трудової діяльності дають змогу учням повірити в себе, у свої можливості, викликають інтерес, спонукають до активної цілеспрямованої діяльності, сприяють розвитку позитивної спрямованості особистості, готують до самостійного життя.

У процесі професійно-трудового навчання учні набувають необхідний трудовий і соціальний досвід: на уроках столярної справи хлопці вчать користуватися столярними інструментами, здійснювати види обробки деревини, проводити ремонт меблів, віконних рам, дверних полотен, виготовляти як декоративні, так і вироби практичного застосування (підставку для вазонів, портретну рамку, лавку, стілець, кватирку тощо), на уроках взуттєвої справи – ремонтувати взуття цвяховим, клейовим, пришивним, рантово-клейовим методами кріплення, здійснювати перетяжку ношеного взуття,

ремонтувати набійочну частину підборів, кріпити й обробляти латки, косячки; як хлопці так і дівчата завдяки урокам будівельної справи вміють повністю провести ремонт приміщення – знімати пошкоджену штукатурку, штукатурити поверхні, дверні й віконні відкоси, фарбувати вапняними складами, емалевими й олійними фарбами вікна, двері, металічні поверхні, витягувати фільтри, проводити опоряджувальні роботи; на уроках сільськогосподарської праці вчать обробляти ґрунт, вносити органічні та мінеральні добрива, знищувати різними способами бур'яни, шкідників, вирощувати овочеві культури, зберігати їх, доглядати за плодовими деревами, домашніми тваринами; на уроках швейної справи – користуватися швейною машиною з ніжним та електроприводом, виконувати всі ручні та машинні шви, будувати креслення викрійок і виготовляти за ними швейні вироби (серветки, наволочки, білизняні жіночі та дитячі вироби, сарафани, різні фасони спідниць, блузок, халатів, платтів, штанів, вироби ясельного віку); на уроках килимарства – ткати килимові вироби різними техніками ткання (перебірною, ремізно-човниковою, «на косу нитку», «на межову нитку», «у вічко»). Крім цього, учні оволодівають основами економічних і правових знань, знайомляться з нормуванням, кваліфікацією й оплатою праці робітників кожного профілю, отримують уявлення про нові форми організації праці, про приватне господарство, поняття про ринок і процеси його регулювання, про конкуренцію та її залежність від якості продукції, ціни, форми реалізації, вчать розраховувати собівартість роботи чи виробу, прибуток, складати прейскурант [3, с. 7-13].

Для методичного забезпечення корекційної спрямованості уроків директор школи й творча група вчителів професійно-трудового навчання уклали «Програми з професійно-трудового навчання для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції розумового розвитку (столярна справа, швейна справа, будівельна справа, сільськогосподарська праця, взуттєва справа, килимарство)», рекомендовані до друку науково-методичною радою Івано-Франківського ОІППО; підручники «Сільськогосподарська праця», «Будівельна справа» для 8-10 класів, «Взуттєва справа», «Килимарство» для 9, 10 класів, які отримали гриф МОН України й рекомендовані для використання в спеціальних школах; «Робочі книги» для вчителів швейної, столярної, будівельної, взуттєвої справ і сільськогосподарської праці, рекомендовані до друку науково-методичною радою Івано-Франківського ОІППО, куди ввійшли моделі календарних і поурочних планів, критерії оцінювання навчальної діяльності учнів, конструкторсько-технологічна документація тощо.

Одним із завдань виховної роботи до і після уроків, на якому педколектив зосередив свої зусилля у ході проведення експериментального майданчика, є актуалізація змісту виховного процесу та створення умов для розвитку життєвої компетентності вихованців. Аналіз рівня підготовленості вихованців школи-інтернату до самостійного життя показав, що в першу чергу докорінної зміни потребує організація самообслуговування в школі. Загальновідомо, що вихованці з розумовими порушеннями не застосовують набутий досвід, знання, уміння й практичні навички в новій, незвичній ситуації. Тому ми актуалізували зміст поняття «самообслуговування» в значно ширше поняття – «господарсько-побутова праця», яке реалізується під час виховних практичних занять: прання особистих речей, догляду за одягом, догляду за житлом, лагодження одягу, суспільно корисної праці. На цих виховних заняттях вихованці вчать повністю себе обслуговувати, накопичують правильний практичний життєвий досвід, який стає основою трудової діяльності кожного з них у самостійному житті.

Чергування розумової, фізичної, ігрової, господарсько-побутової діяльності, перебування на свіжому повітрі лягло в основу реабілітаційно-доцільного розкладу виховних занять. Чітке, неухильне й обов'язкове дотримання розкладу безпосередньо вплинуло на рівень життєвої компетентності вихованців. Тільки щоденною, планомірною, клопіткою роботою, коли на кожне виховне заняття відведений конкретний день і час, коли виключається безпідставна заміна одного заняття іншим, можна виробити у вихованців динамічний стереотип, привчити до порядку, дисциплінованості.

Організація роботи за розкладом виховних занять поставила перед педколективом ще одне питання: чого і як вчити дітей? Це спонукало дирекцію школи переосмислити зміст виховної роботи. Директор школи й творча група педагогічних працівників уклали цілісну програму виховання особистості, що в травні 2003 року була видана під назвою «Орієнтовний зміст виховної роботи в

допоміжній школі» з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». У 2010 році на її основі уклали «Орієнтовну програму соціальної адаптації вихованців спеціальної школи-інтернату (для дітей, які потребують корекції розумового розвитку)» та «Робочу книгу вихователя спеціальної школи-інтернату (практико-орієнтований посібник)», рекомендовані науково-методичною радою Івано-Франківського ОІППО.

Мета програми – створення умов для формування в дітей із розумовими порушеннями життєвої компетентності, тобто здатності вирішувати життєві проблеми в різних сферах діяльності, вироблення в них життєвої стійкості, створення умов для формування навичок навчання, самопомоги, самореалізації, планування самостійного життя.

Програма окреслює найбільш пріоритетні завдання виховної роботи в спеціальній школі, шляхи їх вирішення, зокрема визначає зміст виховних занять господарсько-побутової праці. Такі заняття орієнтовані на практичну підготовку вихованців до самостійного життя, формування в них знань і умінь, які сприятимуть підвищенню рівня їх загального розвитку, соціалізації та інтеграції в суспільство; компенсації та корекції порушень розумового розвитку, виробленню навичок загальної трудової культури: утримання в належному стані робочого місця й інструменту та обладнання, вироблення навичок попередньої підготовки до виконання трудових завдань, якісного виконання поставлених завдань, бережливого ставлення до різного роду матеріалів, їх економії.

Кожному виду занять господарсько-побутової праці відводиться по одній годині на тиждень. Зміст цих виховних занять складений із урахуванням психофізичних та вікових особливостей розвитку дітей із розумовими порушеннями й дає вихованцям оптимальний обсяг життєво необхідних умінь і навичок. Значна увага приділяється вивченню та дотриманню правил охорони й безпеки праці. У програмі також подані основні вимоги до знань і умінь вихованців на кінець навчального року.

З року в рік зміст практичних робіт повторюється, розширюється й поглиблюється. Наприклад, у 1 класі під час прання особистих речей вихованці вчать готувати пральний розчин, прати свої трусики, шкарпетки, комірці. У 2 класі до цього додається прання фартухів, косинок, у 3 класі – колготок, футболки, блузок та сорочок і т. д. До 10 класу вихованці вміють не тільки прати й сушити різні види одягу, у т. ч. і верхній, а й вибілювати, підкромалювати, прати речі з вишивкою, користуватися пральною машиною тощо.

Під час догляду за житлом на прикладі прибирання класної та жилої кімнат уже з 1 класу вихованці вчать послідовно наводити порядок у власній оселі, дотримуватися вимог до догляду за різними видами меблів, за фарбованою та паркетною підлогами. У старших класах учаться прибирати на кухні, санвузлі, доглядати за меблями, користуватися порохоотягом тощо.

Заняття догляду за одягом формують у вихованців навички чищення й прасування верхнього одягу, постільної білизни, дотримуючись вимог відповідно до типу тканини, виведення плям, догляду за трикотажними виробами та виробами з різних видів тканин, зберігання зимового одягу в літній період і літнього в зимовий тощо.

Під час занять лагодження одягу вчать оволодівати навичками виконання різних видів ручних швів, накладання латок, штопання, пришивання ґудзиків, петельок, гачків тощо; лагодять свій одяг, вчать визначати розмір одягу, головного убору, раціонально створювати гардероб, добирати одяг відповідно до росту, віку, пропорцій фігури, підбирати аксесуари з розрахунку можливих витрат тощо.

Під час ранкового й вечірнього догляду за взуттям вихованці вчать продовжувати термін його служіння, що формує в них риси дбайливого господаря.

Види робіт, які виконують вихованці під час суспільно корисної праці, учать їх господарювати: доглядати за квітниками, за садом, за подвір'ям; збирати, зберігати та застосовувати лікарські рослини, перевалювати та пересаджувати кімнатні квіти, знищувати шкідників, боротися з хворобами тощо [2, с. 17-66].

Для корекції у вихованців психофізичних порушень значна увага приділяється розвитку усного мовлення. Для цього вихователі на всіх етапах заняття слідкують за повнотою відповідей, формують уміння супроводжувати дії словесним опосередкуванням діяльності (відтворення інструкцій,

вербалізація кожного етапу практичної діяльності, що вже виконувалася, виконується і буде виконуватися, тобто свідомо оволодівати прийомами роботи), граматично правильно будувати відповіді, робити порівняння, висновки тощо.

Кожний вихователь, готуючись до заняття, укладає план-конспект, беручи за основу структуру й вимоги до уроків трудового навчання. Обов'язковими є актуалізація знань, мотивація діяльності, орієнтування в завданні, практична робота, підведення підсумків, аналіз ходу виконання роботи і її результату, порівняння із зразком, словесне мотивоване оцінювання тощо.

Набуті знання, уміння й навички під час виховних занять різних видів господарсько-побутової праці сприяють економічному вихованню, дають можливість вихованцям улаштуватися на роботу прибиральником, двірником, санітаром, прачкою, підсобним працівником кухні тощо.

Інноваційною в школі є організація гурткової роботи, яка має безпосередній вплив на формування життєтворчості особистості і є складовою її соціалізації.

Нововведення полягають у тому, що до гуртків залучені всі вихованці 2-10 класів, із яких формуються окремо групи дівчаток і хлопчиків або змішані. Протягом навчання в школі кожна дитина має змогу спробувати свої сили в різних гуртках (хорових, танцювальних, вишивання, в'язання, ремонту меблів, споруд та обладнання тощо), щоб розкрити в конкретній справі свої нахили, знайти улюблену. Уже з другого класу на заняттях гуртків «Чарівна голка», «Маленькі Попелюшки», «Вишиванка» дівчатка вчать майстерно орудувати голкою, вишивати різними техніками вишивання («хрестиком», «низинкою», «гладдю»), прикрашати вишивкою деталі одягу, інтер'єр кімнати, а на гуртку «Чарівний клубочок» – в'язати шкарпетки, рукавички, шапки, шарфики, жилети тощо.

Хлопцям приносять задоволення заняття за інтересами, під час яких вони ремонтують меблі, обладнання в класних та жилих кімнатах, ігрові споруди, виготовляють композиції з природного матеріалу, із паперу тощо. Вироби гуртківців прикрашають класи, кімнати гуртожитку, інші шкільні приміщення, неодноразово демонструвались на обласних та всеукраїнських дитячих виставках.

Отже, у другій половині дня під час різних видів господарсько-побутової праці, гурткової роботи, занять за інтересами учні закріплюють і розширюють знання, уміння й навички, отримані на уроках професійно-трудоного навчання, набувають нових, що сприяє здатності до свідомого професійного самовизначення відповідно до своїх особистісних можливостей, умінню будувати життя за власним проектом.

Показником ефективності взаємозв'язку технологій навчання й позакласної трудової діяльності є те, що за останні 5 років із 71 випускника 54 продовжили навчання в професійно-технічних училищах за однією з професій, основи яких вони здобули в школі (25 ще навчаються), 19 випускників працевлаштовані офіційно чи по найму, 17 випускників, у тому числі 10 дітей-інвалідів, застосовують набуті вміння та навички в домашньому господарстві.

Педагогічний колектив не зупинився на досягнутому, а постійно перебуває у творчому пошуку шляхів удосконалення технологій навчання та організації позакласного трудового виховання для оптимальної соціалізації учнів.

В останнє десятиліття проблемою, яка не сприяє, а, навпаки, гальмує процес соціалізації дітей із особливими освітніми потребами, є негативне ставлення до шкіл-інтернатів та популяризація навчання дітей за місцем проживання: інтегрованого навчання у спеціальному класі за спеціальними програмами й інклюзивного навчання. Обидві моделі практично не є новими, тому що батьки завжди мали право вибору школи для навчання дітей із розумовими порушеннями. Інтеграція чи інклюзія – не самоціль, а один із можливих засобів реалізації прав таких дітей на рівний доступ до якісної освіти. Крім цього, з року в рік у типових навчальних планах для спеціальних шкіл зменшується кількість годин у 5-10 класах на вивчення професійно-трудоного навчання, що не піддається логічному поясненню, так як саме на цих уроках формуються ті знання, уміння й навички, які є найважливішим засобом соціалізації дітей.

Багаторічний досвід нашої роботи дає підстави стверджувати, що взаємозв'язок технологій навчання з позакласною трудовою діяльністю повинен відбуватися на основі впровадження

багатопрофільного професійно-трудового навчання, використання його методик на виховних заняттях господарсько-побутової праці, гурткової роботі, занять за інтересами задля успішної соціалізації дітей із розумовими порушеннями.

Використана література:

1. Корчак Я. Право дітей на повагу / Я. Корчак. – К.: Рад. школа, 1976. – 98 с.
2. **Орієнтовна програма** соціальної адаптації вихованців спеціальної школи-інтернату (для дітей, які потребують корекції розумового розвитку) / [уклад.: К. С. Волошенюк, О. М. Василюшин та ін.] . – Вид. 2-ге, доповнене. – Івано-Франківськ : ОІППО , 2010. – с.17-66.
3. **Програми** з професійно-трудового навчання для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції розумового розвитку (столярна справа, швейна справа, будівельна справа, сільськогосподарська праця, взуттєва справа, килимарство) / [уклад.: К. С. Волошенюк, О. М. Василюшин та ін.] . – Вид. 2-ге, виправлене та доповнене. – Івано-Франківськ : ОІППО , 2010. – с.7-13.

References:

1. **J. Korczak.** The right of children to respect / J. Korczak . - K.: Soviets. School , 1976. – 98 p.
2. **Estimated program** of social adaptation of pupils of special boarding school (for children requiring correction of mental development) / [K.S.Voloshenyuk, O.M.Vasylyshyn et al.]. – Kind. 2nd the enlarged. – Ivano-Frankivsk: OIPPO , 2010. – s.17-66.
3. **Programmes** of vocational and employment training for special secondary schools for children requiring correction of mental development (joinery business, clothing business, construction business, farm labor, the right shoe , carpet) / [K.S.Voloshenyuk, O.M.Vasylyshyn et al.]. – Kind. 2nd the revised and enlarged. – Ivano-Frankivsk: OIPPO , 2010. – s.7-13.

Волошенюк К. С. Взаимосвязь технологий обучения с внеклассной трудовой деятельностью как средство социализации детей с умственными нарушениями (Из опыта работы Печенежинской общеобразовательной специальной школы-интерната)

В статье рассматривается проблема взаимосвязи технологий обучения с внеклассной трудовой деятельностью посредством внедрения в учебный процесс многопрофильного профессионально-трудового обучения, применение его методики во внеклассной работе (на воспитательных занятиях по хозяйственно-бытовому труду, кружках и занятиях по интересам). Обоснованы педагогические условия эффективного решения проблемы социализации детей с умственными нарушениями.

Ключевые слова: дети с умственными нарушениями, профессионально-трудоное обучение, коррекционная направленность обучения, программа воспитания личности, расписание воспитательных занятий, внеклассная трудовая деятельность, инновации.

Voloshenyuk K. S. Interconnection of learning technologies with extracurricular labour activity as a means of socialization of children with intellectual disabilities (From the experience of work of Pechenizhyn boarding school)

The problem of the interconnection of learning technologies with extracurricular labour activity through the introduction in the educational process multi professional vocational and labor training, the application of its techniques in extracurricular activities (in educational studies with household work, hobby groups). Substantiated pedagogical conditions of effective solution to the problem of socialization of children with intellectual disabilities.

Key words: children with intellectual disabilities, vocational and labor training, correctional orientation training, program of education of the individual, the schedule of educational studies, extracurricular employment, innovations.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 26.09. 2015 р.

Рецензент: д.пед.н., акад. Бондар В.І.

УДК: 376-056.36:377.3(09)(477)

Гаєрилова Н.С., Константи́нів О.В.

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ

У статті представлено результати історичного аналізу проблеми розвитку професійно-трудоого навчання розумово відсталих дітей на Україні. Проблема актуальна на сучасному етапі розвитку та реформування економіки в країні, у зв'язку з чим змінюються пріоритети трудової підготовки розумово відсталих дітей. Історичний аналіз мав на меті визначити ті позитивні сторони професійно-трудоого підготовки розумово відсталих дітей, які б ефективно сприяли у наступному включенню їх у соціальний простір. Також ми виходили з позиції, наскільки можливо окремі з них адаптувати до умов сучасного життя.

У дослідженні представлено коротку характеристику процесу розвитку структури професійно-трудоого освіти